

УДК 330.341.1:338

Ольшанська Я. О., аспірантка
Київський національний університет технологій та дизайну

Левченко І. В., магістр
Київський національний університет технологій та дизайну

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ БІОЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У сучасних умовах глобальної турбулентності, енергетичних і продовольчих криз, кліматичних змін та викликів післявоєнного відновлення Україна стоїть перед необхідністю формування нової конкурентоспроможної моделі економічного розвитку, що ґрунтується на принципах сталості, інноваційності та екологічної збалансованості [1-5]. Одним із ключових напрямів такого переходу є біоекономічна трансформація, яка передбачає системне використання біоресурсів, біотехнологій, знань і інновацій для підвищення продуктивності, екологізації виробництва та створення доданої вартості.

Європейський Союз уже понад десятиліття реалізує Біоекономічну Стратегію як фундамент стратегії Green Deal, яка визначає біоекономіку не лише як галузеву систему, а як модель інтегрованого розвитку – на перетині енергетики, сільського господарства, лісового господарства, промисловості, транспорту, науки і фінансів.

Для України біоекономіка є стратегічним напрямом конкурентного зростання, адже країна має потужну сировинну базу (біомаса, аграрні відходи, деревина, органічна продукція), науково-технологічний потенціал і вигідне географічне положення для участі у європейських ланцюгах біоінновацій.

Біоекономічні трансформації – це системні зміни в економічній структурі, що базуються на використанні біологічних ресурсів, біотехнологій та знаннєвих інновацій для створення нових ринків, продуктів і бізнес-моделей, де основними ключовими компонентами є:

- біотехнологічні інновації – створення біопродуктів, біопалива, біоматеріалів, біофармацевтики;
- циркулярна модель виробництва – повна утилізація ресурсів, повторне використання біовідходів;
- екосистемний підхід – взаємодія науки, бізнесу, держави й громад у формуванні біоінновацій;
- ESG-підходи – врахування екологічних, соціальних і управлінських стандартів у виробництві.

З позицій теорії конкурентоспроможності біоекономіка є одним із кластерів інноваційного прориву, що поєднує технологічні, соціальні та екологічні переваги. Таким чином, біоекономічна трансформація – це джерело створення нової конкурентної переваги для економіки України, що забезпечує підвищення технологічної складової, енергетичну незалежність і екологічну безпеку.

Для забезпечення конкурентоспроможного розвитку через біоекономічні реформи необхідна комплексна екосистемна модель, яка включає:

1. Інституційні механізми – створення Національної стратегії біоекономіки України до 2035 року; координація між Мінагрополітики, Мінекономіки, Міненерго, МОН і МЗС; гармонізація стандартів із EU Bioeconomy Strategy 2022;

2. Економічні інструменти – пільгові кредити та гранти для біоенергетичних і біотехнологічних підприємств; податкові стимули для «зелених» інновацій; державні гарантії для проєктів біометану, біопалива, біоматеріалів.

3. Науково-освітні та кадрові програми – впровадження мікрокреденшлів у галузях біоенергетики, біоінженерії, екобізнесу; створення біотехнологічних кластерів при університетах.

4. Міжнародна інтеграція – участь у програмах Horizon Europe, EIT Climate-KIC, EIT Food, Ukraine Facility; формування партнерств «Університет – Індустрія – Регіон – ЄС».

5. Цифрові технології – реєстри біомаси, моніторинг біоресурсів через GIS-системи; blockchain-системи простежуваності у ланцюгах біопродуктів [1; 4; 5].

Реалізація біоекономічних трансформацій створить економіку нового типу – екологічно безпечну, технологічну, високопродуктивну. Очікувані результати до 2035 року можуть полягати в наступному: частка біоекономіки у ВВП – 10-15%; створення до 300 тис. нових робочих місць у біосекторах; зростання експорту біопродуктів з високою доданою вартістю; скорочення викидів CO₂ на 30%; зміцнення енергетичної безпеки за рахунок біопалива і біогазу. Біоекономіка стане ядром конкурентоспроможного, інноваційно-орієнтованого відновлення України, що забезпечить синергію між економічним зростанням, науковим прогресом і соціальною стійкістю.

Отже, біоекономічні трансформації – це стратегічний вектор розвитку, який забезпечує конкурентоспроможність економіки України в умовах глобальних викликів, що дозволяє не лише оновити структуру національної економіки, а й підвищити її інноваційність, енергоефективність і екологічну сталість. Конкурентоспроможний розвиток через біоекономіку вимагає цілісної екосистеми, що включає державну політику, інвестиційні стимули, освітні й наукові програми, міжсекторальну взаємодію та міжнародну інтеграцію. Україна має всі передумови стати регіональним лідером біоекономічного розвитку у Східній Європі, якщо зможе поєднати природні ресурси, інновації та інституційну спроможність.

Список використаних джерел:

1. Вострякова, В. І. (2024). Локально-орієнтована модель управління біоекономічною трансформацією соціально економічних систем на засадах сталого розвитку. *Ефективна економіка*, 9. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.9.37>

2. Печка, С. С. (2023). Біоекономіка як стратегічний напрямок розвитку аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*, 4, 408-414. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-4-66>

3. Бугайчук, В. (2018). Біоекономіка та її роль у розвитку сучасного суспільства. *Економіка АПК*, 2018, №5, 110-116. https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/eapk_2018_05_p_5_122-110-116.pdf

4. Мартусенко, І. В. (2017). Біоекономічні засади формування пріоритетів економічного зростання в Україні. *Економіка і суспільство*, 13, 245-252. https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/41.pdf

5. Федина, С. М. (2019). Біоекономіка: сутність поняття, стратегії, стан та перспективи розвитку підприємницьких форм в Україні. *Механізм регулювання економіки*, 3, 16-27. <https://doi.org/10.21272/mer.2019.85.02>